

KLIMAATZAAK LEGT PLANCKAERT-SYNDROOM BLOOT

Mooi dat ons land allerlei klimaatverbintenissen aangaat, maar dan is het wel de bedoeling dat die beloften ook worden nagekomen. Alleen maar beweren dat we het goed doen, volstaat niet, zegt **HANS VAN DYCK**. Het collectief Klimaatzaak drukt ons met de neus op de feiten.

Goed bezig? Niet echt

'Wat biodiversiteit betreft gaapt een wijde kloof tussen noodzaak en aanpak,' © bdw

HANS VAN DYCK

Wie? Hoogleraar gedrags-ecologie aan het Earth & Life Institute van de UCL (Louvain-la-Neuve)

Wat? Willen we ons beschermen tegen ons vervuulende zelf, dan moeten we dringend van koers veranderen in onze aanpak van het leefmilieu.

Een collectief van prominente, bezorgde burgers plaatste deze week hun (en ieders) klimaatzaak in het epicentrum van politiek en media (*DS 2 december*). De aankondiging van een rechtszaak miste haar impact niet. Het wordt een 'rechtszaak uit liefde'. Bij herhaalde ongehoorzaamheid verheft ook de 'goede huisvader' zijn stem om kindlief voor erger te behoeden. Het collectief wil vooral een maatschappelijke en politieke katalysator zijn. Vlaams minister van Leefmilieu Joke Schauvliege (CD&V) was gespeeld blij met de aandacht, maar reageerde toch vooral gepikeerd. Wij doen al heel veel, en Lenaerts & co zouden beter voor eigen deur vegeen, was de teneur. Door een psychologische bril bekeken, een voorspelbaar antwoord. Constructief omgaan met kritiek blijft een nuttige, maar zeldzame kwaliteit. Ons politiek bestel lijkt te selecteren tegen deze waardevolle eigenschap in. Het ritueel gedrag bij parlementaire debatten illustreert dat.

Ministers werken hard. Veel overleg, werkgroepen, commissies, ministeriële brieven, complexe materies, lobbygroepen, een veranderende samenleving. Druk, druk, druk. Beleidsevaluatie en wetenschap lopen dan liever niet dwars over het gevolgd pad. Kritiek krijgen staat synoniem met falen en dat willen we toch niet. Het zou haaks staan op leiderschap. Ontkenning en de bal terugspelen blijken dan de standaardreacties. Herkenbaar en menselijk, maar een samenleving heeft reacties van een ander kaliber nodig. De fysische en biologische comfortzone waarin onze planeet zich bevond, en waarbinnen onze beschaving zich

ontwikkelde, staat wetenschappelijk aantoonbaar onder druk. Er is veel nodig op veel terreinen. Dat lijkt maar mondjesmaat door te sijpelen in menig politiek brein, ondanks de verschillende internationale akkoorden die werden ondertekend.

Blinde mol

Hoewel het brein symbool staat voor ratio en nuchterheid, blijkt het toch vooral een orgaan in dienst van onze sociale omgang. Korte termijn en de eigen club winnen dan telkens van de lange termijn en de andere clubs. Een scherpe, analytische blik en tegelijk zo blind als een mol? Ook de goed opgeleide homo sapiens komt net als een rokende longchirurg niet altijd verstandig uit de hoek. Misschien is dat wel de meest fundamentele 'ongemakkelijke waarheid'. Evolutionair psycholoog Robert Kurzban schreef in dit verband een verhelderend boek: *Why everyone(else) is a hypocrite. Evolution and the modular mind*. Daarom is individuele gedragsverandering vaak zo lastig zonder een stevig uitgewerkte, maatschappelijke aanpak.

Korte termijn en de eigen club winnen het telkens van de lange termijn en de andere clubs

Het staat in de vakliteratuur niet bekend onder die naam, maar ik dacht deze week aan het Planckaert-syndroom. De mediatieke familie van Flandrien Eddy Planckaert voelde even geleden de ontembare drang om een liedje uit te brengen. Het refrein ging als volgt: 'Wij zijn goed bezig, ook al zeggen ze van niet.' Of het tot ons cultureel erfgoed behoort, valt buiten het bereik van dit stuk. Maar in verschillende interviews met de minister doken alleszins varianten van dit couplet op. De regeringen van dit land krijgen een maand de tijd om op de aankondiging van de klimaatrechtszaak te reageren. Ook in hun formeel antwoord zal een versie van deze frase staan. Ons beleid maakt

zichzelf wijs dat we wel goed bezig zijn. Wie dat aan de kaak stelt, zal als hypocriet worden versleten.

Naast het klimaat, zitten er nog dossiers van wereldformaat in de politieke lade. Tegen 2010 zouden we de achteruitgang van de biodiversiteit stoppen, of significant afremmen. Dat werd bij de Verenigde Naties afgesproken. Het lukte niet. Er werd ingestemd met een tweede zittijd in 2020. Zowel de Verenigde Naties als de Europese Commissie ontwikkelden daartoe een ambitieus actieplan. Wetenschappers begrijpen steeds beter het belang van biodiversiteit voor het functioneren van onze leefomgeving. Biodiversiteit en klimaat zijn belangrijke materies voor het menselijk welzijn. Straks is het 2020, en zijn we goed bezig? Er wordt hard gewerkt om een beperkte selectie van Europese soorten en leefgebieden beter te beschermen. Maar voor biodiversiteit buiten deze happy few die onder de Europese verplichtingen vallen, is er nauwelijks een Vlaams beleid. De kloof tussen noodzaak en huidige aanpak gaapt wijd.

Empathische volkeren

Het is de verdienste van de bende van de Klimaatzaak dat ze deze 'lastige' problematiek uit de 'business as usual'-sfeer lift. Het is niet alleen een zaak van ministers om onze maatschappelijke koers beduidend te wijzigen. Maar bij de jongste verkiezingen bleken politieke partijen nauwelijks nagedacht te hebben over een innovatief beleid inzake klimaat en biodiversiteit. Onze maatschappij heeft meer dan ooit nood aan nieuwe denkkaders, innovatie en enthousiaste actieplannen om zich te wapenen voor het antropoceen, het tijdperk waarin de mens zelf de dominante milieufactor werd.

Tot slot, het vakblad *Journal of Environmental Psychology* rapporteerde recent een verband tussen hoe duurzaam het beleid van een land is en de gemiddelde persoonlijkheidskenmerken van de bevolking. Volkeren die goed scoorden op empathie, belangstelling voor esthetiek en cognitieve flexibiliteit, boekten de beste resultaten inzake duurzaamheid. Je zou voor minder voor een gunstig en leefbaar klimaat gaan.

'Drugsbende vrijgesproken. Gelukkig worden ernstige misdrijven zoals foutparkeren wel serieus bestraft.'

Rector **RIK TORFS** begrijpt het gejuich in de rechtszaal (op Twitter).

